

Görsel Sanatlar (Resim-İş) Öğretmenlerinin Motivasyonlarını Etkileyen Faktörler: Konya Örneği

Doç. Dr. Melek Gökay
Şazimet Selcen Özdemir

ÖZET: Bu araştırmayla Görsel Sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılarak, hangi faktörlerin motivasyonu artırdığı, hangilerinin düşürdüğü ortaya konulacaktır. Motivasyon ve etkileyen faktörlerin incelendiği bu araştırma hedeflerine

ulaşmak için; benzer konularda yapılmış çalışmalar analiz edilmiştir. İncelemeler sonucunda; resim-iş öğretmenlerinin motivasyonu konusunda bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Oluşturulan veri toplama sistemi; Konya merkez ilçelerindeki (Meram, Selçuklu, Karatay ilçeleri) kamu ve özel ilköğretim okullarında görev yapan ve ankete katılmak isteyen 110 Görsel Sanatlar öğretmenine uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin istatistik analizi sonucunda, verilerin; frekansı, yüzdesi, aritmetik ortalaması, standart sapması, t-test sonucu, tek yönlü varyansı bulunmuştur. Veriler $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Görsel Sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen faktörler arasında bu makalede ele alınan ; “cinsiyet”, “kıdem”, “kurum türü” değişkenlerinde anlamlı farklar görülmüştür. Bunun yanında “eğitim kurumu” değişkeninde beklentilerin tersine anlamlı bir fark görülememiştir.

Anahtar kelimeler: Motivasyon, Görsel Sanatlar, Görsel Sanatlar Öğretmeni, Sanat Eğitimi

ABSTRACT : In this study motivation factors which increase or decreases the art teachers' motivation were wanted to be determined. In order to perform the selected research, earlier studies had been evaluated to select pointed survey parameters. After preparation of data collecting system and survey questionnaire, the survey had been executed and the data obtained from 110 art teachers worked at state and private owned primary schools in Konya city. The results of this research are then presented here according to their frequency, percentage, arithmetic average (mean), standard deviation, t-test, variance values. These data were tested at the level $p<0,05$ values in analyses. After the tests, it was observed that, some parameters effecting the surveyed art teachers' motivation meaningfully. These parameters are art teachers' gender, age, expertise (skill) and organization type (job place). On the other hand it was not observed meaningful difference over average values for the type of schools' governing board. This parameter was unexpectedly not effecting the art teachers' motivation.

Key words: Motivation, Visual Arts, Art Teacher, Art Education.

GİRİŞ

Motivasyon insan hareketlerini güdümlen, onun yaptığı işe kendini vererek, zevkle yapmasını sağlayan etkenlerden biridir. Bu duygunun ortadan kalkması, her meslek grubunda oluşabilecek bazı olumsuzluklara ve insanların işini sevecek yapmamasına neden olacaktır.

Sang (1998) motivasyon konusunun bilerek veya bilmeyerek hayatın her alanında kullanılan bir etkileme ve teşvik unsuru olduğunu vurgulamaktadır. Son yıllarda özellikle özel sektörde, personel motivasyonunun verimlilik ve kalite ile birlikte ele alınması bu hususun dikkate değer bir konu olduğu anlamına gelmektedir.

Güdüleme kavramıyla eş anlamlı olarak ele alınan motivasyon, kişilerin belirli amaçlar etrafında harekete geçirilmesine yönelik olup ihtiyaçların, dürtülerin ve güdülerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ataman (2001) motivasyonu, çalışanların isteklendirilmesi ve bu yolla kişisel ihtiyaçlarını en iyi biçimde tatmin edeceklerine inandırılmaları süreci olarak ele alırken Whiddett ve Hollyforde (2002) motivasyonun, çalışanların sorun çıkaran

değil, tam aksine değerli bir varlık olduklarına inanmaları için gerekli bir anahtar konumunda olduğunu belirtmektedirler.

Bireyin toplumla iç içe olduğu, toplumla bir bütün haline geldiği yerlerden biri hiç şüphesiz iş ortamıdır. Bireyin seçmiş olduğu mesleğin onu tatmin edici olmasının yanı sıra, meslek yaşantısındaki bir takım ihtiyaçların giderilmesi, meslek yaşantısında gerekli motivasyonun oluşması ve işinde doyuma ulaşması açısından oldukça önemli bir husustur.

ÖĞRETMEN MOTİVASYONUNUN ÖNEMİ

Çalışanların işlerini daha istekle yapabilmeleri, çalışma ortamına yaptıkları katkının bilinmesi ve ödüllendirilmesiyle orantılıdır. Çalışan kişilerle, işini iyi yapmadığı herkes tarafından bilinen kişilerin aynı işyerinde aynı ödüllere (maaş, ve diğer ek gelir ve moral katkıları) layık görülmesinin çalışanlar üzerindeki olumsuzluklarını düşünmek motivasyonun ne kadar önemli ve sosyal içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Motivasyonda kullanılan özendirici araçlar, eğitim ortamına uyarlandığında eğitim yöneticilerinin anlayışlarına ve davranışlarına da bağlı olduğu görülmektedir. Kurumun başarısı, çalışanların yani öğretmenlerin motivasyonu ile doğru orantılı olduğuna göre eğitim kurumları yöneticilerinin, kurumlarındaki öğretmenlerin ihtiyaçlarını yani ekonomik, psiko-sosyal ve çalışma koşullarını yakından takip edip sorunları gidermeye çalışması kurumun başarısını doğrudan artıracaktır.

Bireyin öğretmenlik mesleğindeki başarısına; mesleği isteyerek seçmenin yanında, öğretmenlik mesleğinin sosyal sınıfı, kendi kişiliği ve bireyin çalıştığı okuldaki çeşitli şartlar etkili olmaktadır (Havinghurst&Neugarten, 1967; Bursalıoğlu, 2000). Öğretim stresli bir uğraş olduğundan öğrencilerle ve birlikte çalışılan kişilerle günlük etkileşimler ve ardi arkası kesilmeyen eğitim ihtiyaçları, baskılara ve strese yol açmaktadır (Frieseron vd., 1988). Günümüzde öğretmenlerden; bireyleri (öğrencileri) hızla değişen teknolojik bir topluma hazırlamaları ve toplumun çeşitli problemleriyle uğraşmaları beklenmektedir. Bu güç ve yıpratıcı işi yapma karşılığında öğretmenler genellikle uygun olmayan koşullarda öğretim yapmaya çalışmakta, işlerinde kendilerini geliştirebilecekleri fırsatı elde edememekte ve birçok ülkede oldukça düşük ücret karşılığında çalışmaktadırlar (Scwap vd., 1986; Akçamete vd., 2001). Öğretmenlerin beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanamaması, onların mesleklerinde yeterli bir doyuma ulaşamamaları kuşkusuz motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Taş'a (2005) göre; motivasyonun verimi, verimin kaliteyi, kalitenin tatmini, tatmin olmanın da iş devamlılığını sağladığı muhakkaktır. Öğretmenlerin verimini artırmak ve bu verimin sürekliliğini sağlamak bilinçli bir motivasyon becerisini gerektirmektedir. Bunun için öğretmenleri motive eden ve motivasyonlarını azaltan faktörlerin farkında olunmalı ve bu faktörler dikkate alınarak eğitim ortamlarında mutlu, huzurlu ve istekli çalışabilecekleri olanaklar sağlanmalıdır.

Uygulanan eğitim sisteminde kaliteyi ve başarıyı yakalamak, temel eğitimin direği olan, öğrencilerin geleceğine ışık tutan, yaratıcılığını, kendine güvenini, tartışma becerisini geliştiren öğretmenler arasında olan görsel sanatlar öğretmenleri ne kadar gayretli, istekli ve başarılı olurlarsa kültürün devamlılığı da, sanata verdiği değer de o kadar aydınlık olacaktır. Türkiye'de ve dünyada sanat eğitiminin gerekliliğinden sıkça bahsedilmekte ve bilimsel araştırmalarla bu görüş desteklenmektedir. Fakat eğitim sistemindeki aksaklıklar, ailelerin ilgisizliği, denetleyicilerin sanat eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmayışı, düşük ücret, fiziki yetersizlikler gibi olumsuz faktörler görsel sanatlar öğretmenlerinin motive olma gücünü kırmaktadır. Bu olumsuzluklarla mücadele etmekte olan bir görsel sanatlar öğretmeni için motivasyon oldukça önemlidir. Eğitim kurumlarında öğretmenin verimini artırmak, motivasyonunu yüksek tutmak ve bunun sürekliliğini sağlamak ilgili kurumlar için oldukça önemlidir. Çünkü eğitim kurumlarının başarısı öğretmenlerinin istekli çalışmasıyla doğru orantılıdır.

Eğitim-Motivasyon Konusu İle İlgili Yapılan Çalışmalardan Örnekler

Eğitim konusunda çalışmaları olan Brady'ye (1995) göre öğretmenler kendi kültürlerinin öğretmenlik mesleğini nasıl etkilediği konusunda bilinçli olmalıydılar (Taylor, 2007). Bir başka deyişle öğretmenlerin kendi meslekleriyle ilgili motivasyonu onların kim olduğuyla, nerede yaşadıklarıyla, nelere değer verdikleriyle ve neleri istedikleriyle ilgilidir.

Czubaj'a (1996) göre öğretmenlerin mesleklerini sevmeleri ve bu konuda durmaksızın motive edilmeleri, öğrencilerin ilgili öğretmenler tarafından öğretilenleri iyi anlamalarını sağlarken aynı zamanda öğrenme konusunda motive olmalarını sağlamaktadır. Koçak'ın (2002), "İlköğretim okullarında öğretmen motivasyonu: Keçiören ilçesi örneği" isimli çalışması bu konuya verilebilecek örnekler arasındadır. Koçak bu araştırmasında; Ankara ili Keçiören ilçesindeki ilköğretim okullarında çalışan 19 okul müdürü ve 38 öğretmen ile görüşerek, "ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin nelerle motive olduğunu ve ilköğretim okullarındaki yöneticilerin öğretmenleri nasıl motive ettiğini" öğrenmek istemiştir. Bu araştırmanın sonucunda; ilköğretim okullarındaki öğretmenleri işleri konusunda motive eden unsurlar; "iş güvenliği, takdir edilmek, kendini geliştirmek ve öğrencilere bir şeyler verebilmek, öğrencilerin bir yerlere geldiklerini görmek" olarak belirlenmiştir.

Yüksel (2001), "Kocaeli özel ve kamu ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin motivasyon faktörleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli çalışmasında, il genelinde, kamu ve özel orta öğretim kurumlarında çalışan 218 öğretmene anket uygulamıştır. Böylece öğretmenlerin motivasyon özelliklerinin kurum türüne göre farklılık gösterip göstermediği ortaya konulmuştur. Atmaca (2004), "Sınıf öğretmenlerinin motivasyon durumlarının incelenmesi: Ağrı ili örneği" isimli çalışmasında ise, Ağrı ilinde çalışmakta olan 30 sınıf öğretmeniyle görüşerek, sınıf öğretmenlerinin motivasyon durumlarını incelemiş ve motivasyonlarını yükselten, azaltan faktörleri belirlemiştir. Özgen (2004) ise, "Sınıf öğretmenlerinin motivasyon durumlarının incelenmesi: Trakya yöresi örneği" isimli çalışmasında, Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli'nde çalışan 30 sınıf öğretmeniyle görüşerek, sınıf öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen faktörleri araştırmıştır.

Motivasyon-eğitim konundaki diğer çalışmalar kısaca ele alınırsa şu araştırmalara rastlanılacaktır. Sağlam'ın (2003), "İlköğretim okulu yöneticilerinin sınıf öğretmenlerini işe güdüleme davranışları" isimli araştırması; 2001-2002 öğretim yılında Rize ili merkez ve ilçelerinde görev yapan 220 yönetici ve 440 sınıf öğretmenine uyguladığı çalışmayı ve sonuçlarını kapsamaktadır. Ünal'da (2003), "Öğretmenleri işe güdülemede yöneticilerin uyguladıkları yolların değerlendirilmesi" isimli araştırmasında; 1997-1998 öğretim yılında yaptığı anketle İstanbul il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapan 186 okul yöneticisi ve öğretmenin ilgili konudaki düşüncelerine ulaşılmıştır. Özkal ve Gökdağ'ın (1999), "İlkokul öğretmenlerinin stres kaynaklarına ilişkin algıları ve güdü düzeyleri arasındaki ilişkiler" isimli araştırmalarında, 1996-1997 öğretim yılında İzmir ilinde çalışmakta olan 163 ilköğretim öğretmenin ilgili konudaki durumları incelenmiştir. Baykul vd. (2002), Milli Eğitim Bakanlığı-Temel Eğitim Projesi kapsamında "İlköğretim okullarının kurumsal değerlendirilmesi" isimli araştırmalarında, 2001-2002 öğretim yılında, ülke genelinde 219 okulda çalışma yaparak birçok konuyla birlikte öğretmenlerin motivasyonu ile ilgili değerlendirmelere de ulaşılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEM

Konya ilinin Selçuklu, Meram ve Karatay merkez ilçelerindeki kamu ve özel ilköğretim okullarında görev yapmakta olan görsel sanatlar (Resim-İş) öğretmenlerinin motivasyonunu etkilediği düşünülen faktörlerin belirlenmesi, bu araştırmanın amacını oluşturmuştur. Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu artırdığı ve düşürdüğü düşünülen faktörlerin belirlenmesiyle bu alanda gerçekleştirilecek yeni girişimlere, alınacak önlemlere, yapılacak çalışmalara veri oluşturulması ve önerilerde bulunulması da araştırmanın hedefleri arasındadır. Bu araştırmada özellikle aşağıdaki soruların cevapları üzerinde durulmuştur.

- Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkilediği düşünülen faktörler nelerdir?
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkilediği düşünülen faktörler '**kıdem**' değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkilediği düşünülen faktörler '**kurum türü**' değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Bu soruların cevaplarına ulaşmak amacıyla "veri toplama aracı" olarak kullanılacak anket çalışmasında öncelikle görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkilediği düşünülen faktörler belirlenmiştir. Bunlar; a) Mesleki idealler ve meslek sevgisi, b) Öğrenci tutumları, c) Okul içi iletişim ve uyum, d) Mesleki gelişim ve yükselme, e) Denetim ve denetleyici tutumları, e) Öğrenci velilerinin tutumları, f) Yönetici tutumları, g) Ödüller, h) Ücretler, i) Özlük hakları, j) İşin niteliği, k) Fiziksel ve çevresel koşullardır. Bu anket çalışması öncesi, çalışmanın geçerlik ve

güvenirliliği için bir pilot çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda güvenilirlik katsayısı 0,82 olarak bulunmuştur. Araştırmayı gerçekleştirmek için;

- . Konu ilgili olarak yerli ve yabancı kaynaklardan literatür taraması yapılmıştır.
- . Alanda yapılan çalışmalardan ve görsel sanatlar konusundaki uzman görüşlerinden görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkilediği düşünülen faktörleri belirlemek için kullanılacak olan ölçme aracı geliştirilmiştir.
- . Pilot çalışmada uygulanan ölçme aracı; Konya ili, Selçuklu, Meram, Karatay merkez ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 40 görsel sanatlar öğretmenine uygulanmıştır.

Ölçme aracı iki bölümden meydana gelmektedir, 1.bölümde kişisel bilgiler. 2.bölümde ise Görsel Sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını ölçebilmek amacıyla hazırlanan 45 ifade bulunmaktadır. Bu ifadelerin derecelendirilmesi ise; “çok motive ediyor”, “motive ediyor”, “motivasyonumu etkilemiyor”, “motive etmiyor” ve “hiç motive etmiyor” şeklindedir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Konya İli 3 merkez ilçede (Selçuklu, Meram, Karatay) bulunan özel ve kamu ilköğretim okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Konya ili 3 merkez ilçede (Selçuklu, Meram, Karatay) yer alan kamu ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 187 görsel sanatlar öğretmeni arasından anketi cevaplamak isteyen 110 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması, Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu çalışmada istatistiksel analizler için SPSS bilgisayar yazılımı kullanılmıştır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin kişisel bilgileri değerlendirilirken frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılmıştır. Aynı öğretmenlerin motivasyonlarını etkilediği düşünülen faktörler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirtmek için t-testi ve Anova testi gerçekleştirilmiş ve veriler $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Bu analizlere ilave olarak, anketlere katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkilediği düşünülen faktörler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (F) yapılmıştır. Bu çalışmada kullanılan “ölçme aracı” yeralan “veri toplama aracı” ifadeleri ve bu ifadelerin ilgili olduğu faktörler (Çizelge 1) aşağıda verildiği şekildedir;

1. İşimin anlamlı ve değerli olması,
2. İşimin yaşamımdaki doyum kaynaklarından biri olması,
3. Sanat eğitimciliğinin bana hitap ediyor olması,
4. İşimin başarı duygusu hissettirmesi,
5. Topluma sanata duyarlı bireyler yetiştirme çabasında olmam,
6. İşimin toplumdaki saygınlığı,
7. Sanat eğitimi ile ilgili yayınları takip etme durumum,
8. Branşımın yaratıcılığımı kullanmama izin vermesi,
9. Sanat eğitimindeki gelişim ve değişimlere adapte olma düzeyim,
10. Ders saatlerinden arta kalan zamanda araştırma yapmam, sanatsal faaliyetleri takip etme veya kendime ayırabileceğim zamanın yeterli olması,
11. Mesleğimde edindiğim tecrübelerin sanat eğitimine katkısı,
12. Yaptığım işin denetleyiciler tarafından takdir edilmesi,
13. Denetleyicilerin sanat eğitimine olan ilgi ve bilgi düzeyleri,
14. Yaptığım işin okul yöneticileri tarafından takdir edilmesi,
15. Alanımla ilgili konularda görüşlerimden faydalanılması,
16. Okul yöneticilerinin isteklerimi dikkate alması,
17. Okul yöneticilerinin sanat eğitimine verdiği önem,
18. Okul yöneticileriyle iletişim kurma düzeyim,
19. Öğretmen arkadaşlarımla iletişim kurma düzeyim,
20. Yaptığım işin iş arkadaşlarımla tarafından takdir edilmesi,

21. Öğretmen arkadaşlarımla aramdaki işbirliğinin düzeyi,
22. Zümre öğretmeniyle aramdaki işbirliğinin düzeyi,
23. İşyerinde varlığımın önem verilmesi saygı duyulması,
34. Öğrenci velilerimle iletişim kurma düzeyim,
25. Yaptığım işin veliler tarafından takdir edilmesi,
26. Öğrencilerimle iletişim kurma düzeyim,
27. Öğrencilerimin sanat eğitimine verdiği önem,
28. Ders sonunda öğrencilerimden aldığım ürün,
29. Sanat eğitimine bulunduğum katkılardan dolayı yöneticiler tarafından ödüllendirilmem,
30. Aldığım ücretin yaptığım işe uygun olması,
31. Tatil sürem,
32. Görsel sanatlar dersiyle ilgili materyallerin durumu,
33. Okulumdaki fiziki şartların sanat öğretimine uygunluğu,
34. Sınıfımdaki öğrenci sayısı,
35. Okulumda gidip gelirken ulaşımın rahat olması,
36. Bulduğum ildeki sanatsal etkinlikler,
37. Okulumda çalışma saatlerinin düzenli olması,
38. Mesleğim ve branşımın farklı deneyimler edinmeme fırsat vermesi,
39. Görsel sanatlar dersine ayrılan haftalık ders süresi,
40. Sanat eğitimini kendime özgü yöntem ve tekniklerle aktarabilme olanağımın olması,
41. İşimin sorumluluk almama fırsat vermesi,
42. İşimi yaparken kendi kararlarımı verebilme özgürlüğümün olması,
43. Resim yarışmalarının sıklık düzeyi,
44. Disiplinler arası eğitimin dersime katkı düzeyi,
45. Görsel sanatlar öğretmenliğinin yeteneğimi kullanmama fırsat vermesi.

Çizelge 1. Veri toplama aracında yer alan ifadelerin ilgili olduğu faktörler.

Faktörler	İfadeler
Mesleki ideal ve meslek sevgisi	1,2,3,4,5
Mesleki saygınlık	6
Mesleki gelişim ve yükselme	7,8,9,10
Mesleki tecrübe	11
Denetim ve denetleyici tutumları	12,13
Yönetici tutumları	14,15,16,17
Okul içi iletişim ve uyum	18,19,20,21,22,23
Veli tutumları	24,25
Öğrenci tutumları	26,27,28
Ödül	29
Ücret	30
Özlük hakları	31
Fiziksel ve çevresel koşullar	32,33,34,35,36
İşin niteliği	37,38,39,40,41,42,43,44,45

Çizelge 2 incelendiğinde, görsel sanatlar öğretmenlerinin % 91,8'i "*işlerinin anlamlı ve değerli olması*" konusunda oldukça motive olmaktadır. Fakat, bu öğretmenler işlerinin toplumdaki saygınlığı konusunda % 26,4'ü motive olmamakta ve bu durum görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyon düzeyini oldukça düşürmektedir. Bir diğer ifade olan "*sanat eğitimindeki gelişim ve değişimlere adapte olma düzeyine*" bakıldığında; görsel sanatlar öğretmenlerinin % 20'si motive olamamaktadır.

Çizelge 3 ise, görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkilediği düşünülen faktörlerin "Kıdem" değişkenine göre farklılığını göstermektedir. Kamu ve özel okulda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını

etkilediği düşünülen faktörlerin kurum türü değişkenine göre farklılaşmış ve farklılaşmadığını gösteren bulgularla ilgili yorumlar ise Çizelge 4’de yer almaktadır.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonu önemli derecede etkilediği düşünülen bir diğer ifade ise “*yapılan işin denetleyiciler tarafından takdir edilmesidir*”. Ankete verilen cevaplara bakıldığında görsel sanatlar öğretmenlerinin % 53,6’sı bu konunun motivasyonlarını olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Görsel sanatlar öğretmenleri ayrıca “*denetleyicilerin sanat eğitimine olan ilgi ve bilgi düzeylerinin*” yeteri kadar olmamasının da kendilerini etkilediğini belirtmişlerdir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin % 32’si bu konunun motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Yol gösterici bir rehber niteliğindeki denetleyicilerin, görsel sanatlar öğretmenlerine katkıda bulunamaları onların motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Özellikle alan dışı denetleyicilerle sorun yaşandığı farklı araştırmalarda da dile getirilmektedir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyon düzeyini düşüren başka bir faktör de okul yöneticileridir. Ankete okul yöneticilerini kapsayan ifadeler incelendiğinde; “*yapılan işin yöneticiler tarafından takdir edilmesi*” konusunda görsel sanatlar öğretmenlerinin ortalama olarak % 35,1’i motive olamamaktadır. Çizelge 2’de gösterilen değerlerden anlaşılacağı gibi, öğretmenlerin motivasyon düzeylerinde yöneticiler oldukça belirleyici bir faktördür. Bu çizelge incelendiğinde öğrenci velilerinin görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyon düzeyini ortalama olarak % 26,7 olarak etkilediği görülmektedir.

Bir başka anket parametresi olan “*ödüllendirme*”, görsel sanatlar öğretmenin motivasyon düzeyini artırmada oldukça etkili bir faktördür. Çizelge 2’de yer alan 29. ifade, (*Sanat eğitimine bulunduğum katkılardan dolayı yöneticiler tarafından ödüllendirilmem*) incelendiğinde, öğretmenlerin % 47,3’ü bu konuda motive olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç göstermektedir ki yöneticiler ilgili konuda daha duyarlı davranırlarsa, öğretmenlerin motivasyonları artacak ve dolayısıyla işlerindeki verimde buna bağlı olarak yükselecektir. Bir başka motivasyon ifadesi olan “*ücret*” benzer şekilde görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunda belirleyici bir etken olarak görülmektedir.

Çizelge 2. Görsel sanatlar öğretmenlerine ait motivasyon ölçeğinin frekans analizi.

S. No	Çok Motive Ediyor		Motive Ediyor		Motivasyonu Etkilemiyor		Motive Etmiyor		Hiç Motive Etmiyor	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	64	58,2	37	33,6	6	5,5	3	2,7	-	-
2	45	40,9	62	56,4	2	1,8	1	,9	-	-
3	52	47,3	44	40,0	11	10,0	2	1,8	1	,9
4	57	51,8	49	44,5	3	2,7	1	,9	-	-
5	49	44,5	49	44,5	5	4,5	5	4,5	2	1,8
6	16	14,5	51	46,4	14	12,7	22	20,0	7	6,4
7	18	16,4	66	60,0	15	13,6	7	6,4	4	3,6
8	37	33,6	54	49,1	9	8,2	6	5,5	4	3,6
9	16	14,5	49	44,5	23	20,9	18	16,4	4	3,6
10	27	24,5	52	47,3	22	20,0	7	6,4	2	1,8
11	36	32,7	54	49,1	13	11,8	4	3,6	3	2,7
12	18	16,4	16	14,5	17	15,5	33	30,0	26	23,6
13	9	8,2	21	19,1	14	12,7	22	20,0	44	40,0
14	18	16,4	42	38,2	14	12,7	20	18,2	16	14,5
15	25	22,7	41	37,3	14	12,7	25	22,7	5	4,5
16	25	22,7	38	34,5	11	10,0	26	23,6	10	9,1
17	23	20,9	28	25,5	15	13,6	26	23,6	18	16,4
18	22	20,0	41	37,3	24	21,8	16	14,5	7	6,4
19	33	30,0	60	54,5	15	13,6	1	,9	1	,9
20	43	39,1	48	43,6	14	12,7	3	2,7	2	1,8
21	30	27,3	53	48,2	21	19,1	4	3,6	2	1,8
22	20	18,2	51	46,4	28	25,5	7	6,4	4	3,6
23	26	23,6	56	50,9	7	6,4	13	11,8	8	7,3
24	18	16,4	48	43,6	13	11,8	20	18,2	11	10,0

No sı	Çok Motive Ediyor		Motive Ediyor		Motivasyonu Etkilemiyor		Motive Etmiyor		Hiç Motive Etmiyor	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
25	18	16,4	53	48,2	11	10,0	15	13,6	13	11,8
26	43	39,1	48	43,6	5	4,5	11	10,0	3	2,7
27	29	26,4	46	41,8	12	10,9	19	17,3	4	3,6
28	34	30,9	45	40,9	6	5,5	14	12,7	11	10,0
29	18	16,4	29	26,4	11	10,0	24	21,8	28	25,5
30	11	10,0	26	23,6	20	18,2	22	20,0	31	28,2
31	23	20,9	49	44,5	23	20,9	8	7,3	7	6,4
32	11	10,0	36	32,7	9	8,2	22	20,0	32	29,1
33	12	10,9	31	28,2	7	6,4	21	19,1	39	35,0
34	18	16,4	29	26,4	8	7,3	33	30,0	22	20,0
35	37	33,6	46	41,8	16	14,5	5	4,5	6	5,5
36	19	17,3	58	52,7	20	18,2	9	8,2	4	3,6
37	35	31,8	49	44,5	17	15,5	5	4,5	4	3,6
38	35	31,8	45	40,9	22	20,0	4	3,6	3	2,7
39	9	8,2	17	15,5	16	14,5	22	20,0	46	41,8
40	33	30,0	43	39,1	16	14,5	13	11,8	5	4,5
41	27	24,5	51	46,4	25	22,7	5	4,5	2	1,8
42	31	28,2	45	40,9	20	18,2	8	7,3	6	5,5
43	7	6,4	24	21,8	38	34,5	23	20,9	18	16,4
44	8	7,3	39	35,5	40	36,4	14	12,7	9	8,2
45	28	25,5	54	49,1	15	13,6	7	6,4	6	5,5

Çünkü öğretmenlerin % 48,2'si aldıkları ücreti yeterli bulmamaktadır. Öğretmenlerin motivasyonunu düşürdüğü düşünülen önemli ifadelerden biri de görsel sanatlar dersiyile ilgili materyal durumudur. Öğretmenlerin % 49,1'i yeterli düzeyde materyalleri olmadığı için derslerinden verim alamadıklarını belirterek, motivasyonlarının düştüğünü vurgulamışlardır. Buna bağlı olarak okul içindeki fiziki şartların yetersizliği görsel sanatlar öğretmenlerinin % 54,1'ini olumsuz yönde etkilemektedir. Sınıflara düşen öğrenci sayısının çokluğu görsel sanatlar öğretmenlerinde büyük sıkıntılar yaratmaktadır. Kalabalık öğrenci gruplarıyla çalışmakta zorluklar çekilmekte ve görsel sanatlar dersinin kalitesi düşmektedir. Bu durumdan görsel sanatlar öğretmenlerinin % 50'si motivasyon bakımından olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca görsel sanatlar dersine ayrılan haftalık ders saati süresinin yetersiz olması öğretmenlerin % 61,8'inin; resim yarışmalarının sıklık düzeyi öğretmenlerin % 37,3'ünün motivasyonunu düşürmektedir.

Çizelge 3a'da öğretmenlerin meslekteki görev süresine bir başka deyişle kıdem değişkenine göre görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen faktörlerin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçların incelenmesi sonucu; işin niteliği, ödül, özlük hakları, yönetici tutumları, okul içi iletişim ve uyum, veli tutumları, öğrenci tutumları, fiziksel ve çevresel koşullar, mesleki ideal ve meslek sevgisi, mesleki gelişim ve yükselme faktörlerinin kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Çizelge 3a'da verilen analiz sonuçları incelenirse; mesleki saygınlık, mesleki tecrübe, ücret, denetim ve denetleyici tutumları faktörlerinin kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Farklılaşmanın görüldüğü anket faktörlerin farklılaşma kaynağını belirlemek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır.

Gerçekleştirilen Scheffe testinin sonuçlarını içeren Çizelge 3b incelenirse *özlük hakları* değişkeninde "0-5 yıl" kıdemi olan görsel sanatlar öğretmenleri ile "16-20 yıl" kıdemi olan görsel sanatlar öğretmenleri arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Öğrenci *veli tutumları* değişkeninde "16-20 yıl" ve "21 yıl ve üzeri" kıdem gruplarının "0-5 yıl" ve "6-10 yıl" kıdem grupları arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Öğrenci *tutumları* değişkeninde "21 yıl ve üzeri" kıdem grubunun "0-5 yıl" kıdem grubu ile "6-11 yıl" kıdem grubu arasında anlamlı bir fark görülürken, *mesleki ideal ve meslek sevgisi* değişkeninde "0-5 yıl" kıdem grubu ile "16-20

yıl” kıdem grubu arasında anlamlı fark görülmüştür. *Mesleki gelişim ve yükselme değişkeninde* ise “0-5 yıl” kıdem grubu ile “16-20 yıl” ve “21 ve üzeri” kıdem grupları arasında anlamlı fark gözlenmiştir.

Çizelge 3a. Görsel Sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen faktörlerin kıdem değişkenine göre karşılaştırılması.

	Kıdem	N	\bar{X}	S	F	p
İşin niteliği	0-5 yıl	27	20,63	4,50	2,822	0,029
	6-10 yıl	44	22,00	5,20		
	11-15 yıl	23	24,04	7,60		
	16-20 yıl	12	25,25	6,52		
	21 ve üzeri	4	28,25	5,91		
Mesleki saygınlık	0-5 yıl	27	2,59	1,22	1,546	0,194
	6-10 yıl	44	2,36	0,92		
	11-15 yıl	23	2,52	1,31		
	16-20 yıl	12	3,17	1,27		
	21 ve üzeri	4	3,25	1,50		
Mesleki tecrübe	0-5 yıl	27	1,74	0,76	1,089	0,366
	6-10 yıl	44	1,98	0,79		
	11-15 yıl	23	1,87	0,92		
	16-20 yıl	12	2,25	1,48		
	21 ve üzeri	4	2,50	1,00		
Ödül	0-5 yıl	27	2,56	1,40	4,165	0,004
	6-10 yıl	44	2,89	1,35		
	11-15 yıl	23	3,74	1,42		
	16-20 yıl	12	3,75	1,54		
	21 ve üzeri	4	4,50	1,00		
Ücret	0-5 yıl	27	3,04	1,37	0,515	0,725
	6-10 yıl	44	3,36	1,22		
	11-15 yıl	23	3,39	1,64		
	16-20 yıl	12	3,58	1,38		
	21 ve üzeri	4	3,75	1,50		
Özlük haklar	0-5 yıl	27	1,93	0,78	6,901	0,0
	6-10 yıl	44	2,07	0,85		
	11-15 yıl	23	2,61	1,27		
	16-20 yıl	12	3,33	1,23		
	21 ve üzeri	4	3,50	1,00		
Denetim ve denetleyici tutumlar	0-5 yıl	27	6,19	2,83	1,809	0,133
	6-10 yıl	44	6,73	2,17		
	11-15 yıl	23	6,71	2,10		
	16-20 yıl	12	7,75	2,73		
	21 ve üzeri	4	8,25	2,87		
Yönetici tutumları	0-5 yıl	27	9,44	4,78	3,696	0,007
	6-10 yıl	44	9,73	3,77		
	11-15 yıl	23	12,09	5,01		
	16-20 yıl	12	13,83	5,15		
	21 ve üzeri	4	14,25	4,19		
Okul içi iletişim ve uyum	0-5 yıl	27	11,15	4,46	4,132	0,004
	6-10 yıl	44	12,32	3,02		
	11-15 yıl	23	13,96	4,49		
	16-20 yıl	12	15,33	4,62		
	21 ve üzeri	4	16,75	2,87		

Çizelge 3a. (devamı)

	Kıdem	N	\bar{X}	S	F	p
Veli tutumları	0-5 yıl	27	4,44	2,17	6,540	0,0
	6-10 yıl	44	4,57	1,76		
	11-15 yıl	23	5,74	2,32		
	16-20 yıl	12	6,92	2,78		
	21 ve üzeri	4	8,50	2,38		
Öğrenci tutumları	0-5 yıl	27	5,89	2,61	4,322	0,003
	6-10 yıl	44	5,89	2,41		
	11-15 yıl	23	6,78	3,18		
	16-20 yıl	12	89,42	4,44		
	21 ve üzeri	4	11,00	4,69		
Fiziksel ve çevresel koşullar	0-5 yıl	27	12,19	4,22	2,495	0,047
	6-10 yıl	44	14,09	4,46		
	11-15 yıl	23	15,00	5,41		
	16-20 yıl	12	15,42	3,63		
	21 ve üzeri	4	18,25	4,86		
Mesleki ideal ve meslek sevgisi	0-5 yıl	27	6,89	1,42	4,373	0,003
	6-10 yıl	44	7,89	1,96		
	11-15 yıl	23	8,65	3,39		
	16-20 yıl	12	10,17	3,88		
	21 ve üzeri	4	9,75	3,10		
Mesleki gelişim ve yükselme	0-5 yıl	27	7,48	2,19	5,650	0,0
	6-10 yıl	44	8,41	1,93		
	11-15 yıl	23	9,52	3,74		
	16-20 yıl	12	10,75	3,14		
	21 ve üzeri	4	12,25	3,50		

Çizelge 4, kamu (devlet) ve özel okullarda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkileyen faktörlerin kurum türü (kamu-özel) değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan "t-testi" sonuçlarını göstermektedir. Elde edilen sonuca göre; Devlet okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkileyen faktörlerden; ödül, özlük hakları, veli tutumları, öğrenci tutumları, fiziksel ve çevresel koşullar, işin niteliği, mesleki saygınlık, mesleki tecrübe, denetim ve denetleyici tutumları, yönetici tutumları, okul içi iletişim, mesleki ideal, mesleki gelişim faktörlerindeki puan ortalamaları; özel okullarda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin puan ortalamasına göre anlamlılık düzeyi yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Ücret faktöründe ise devlet ve özel okulda görev yapan görsel sanatlar öğretmenleri arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Ücret faktöründe anlamlı düzeyde farklılık görülmemişsinin nedeni olarak; mezun olan görsel sanatlar öğretmeni adayı sayısının fazla, kamuya atanan görsel sanatlar öğretmeni sayısının az olması nedeniyle öğretmenlik görevine başlayamayan görsel sanatlar öğretmenlerinin bulunmasıdır. Bu öğretmen adaylarının özel okullara başvurmaları ve açıkta kalan görsel sanatlar öğretmeni sayısının fazlalığından faydalanan özel okulların düşük ücretle öğretmen çalıştırmamasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 3b. Kıdem değişkeni yönünden aralarında anlamlı farklılıklar olan faktörlerle ilgili bulgular.

İşin niteliği	Kıdem		Ortalama (mean)	Sig.
	0-5 Yıl	6-10		-1,37
11-15			-3,41	0,373
16-20			-4,62	0,268
21 ve üzeri			-7,62	0,207
6-10 Yıl	11-15		-2,04	0,759
	16-20		-3,25	0,567
	21 ve üzeri		-6,25	0,379
11-15 Yıl	16-20		-1,21	0,987

		21 ve üzeri	-4,21	0,774
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-3,00	0,938
Ödül	0-5 Yıl	6-10	-0,33	0,917
		11-15	-1,18	0,068
		16-20	-1,19	0,198
		21 ve üzeri	-1,94	0,154
	6-10 Yıl	11-15	-0,85	0,232
		16-20	-0,86	0,461
		21 ve üzeri	-1,61	0,300
	11-15 Yıl	16-20	-1,09-02	1,000
		21 ve üzeri	-0,76	0,906
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-0,75	0,928
Özlük hakları	0-5 Yıl	6-10	-0,14	0,986
		11-15	-0,68	0,210
		16-20	-1,41*	0,003
		21 ve üzeri	-1,57	0,071
	6-10 Yıl	11-15	-0,54	0,343
		16-20	-1,27*	0,005
		21 ve üzeri	-1,43	0,109
	11-15 Yıl	16-20	-0,72	0,376
		21 ve üzeri	-0,89	0,595
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-0,17	0,999
Yönetici tutumları	0-5 Yıl	6-10	-0,28	0,999
		11-15	-2,64	0,369
		16-20	-4,39	0,100
		21 ve üzeri	-4,81	0,409
	6-10 Yıl	11-15	-2,36	0,385
		16-20	-4,11	0,102
		21 ve üzeri	-4,52	0,446
	11-15 Yıl	16-20	-1,75	0,877
		21 ve üzeri	-2,16	0,938
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-0,42	1,000
Okul içi iletişim ve tutum	0-5 Yıl	6-10	-1,17	0,827
		11-15	-2,81	0,181
		16-20	-4,19	0,057
		21 ve üzeri	-5,60	0,138
	6-10 Yıl	11-15	-1,64	0,621
		16-20	-3,02	0,240
		21 ve üzeri	-4,43	0,327
	11-15 Yıl	16-20	-1,38	0,913
		21 ve üzeri	-2,79	0,784
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-1,42	0,983

Çizelge 3b. (devamı)

	Kıdem		Ortalama (mean)	Sig.
Veli tutumları	0-5 Yıl	6-10	-0,12	1,000
		11-15	-1,29	0,338
		16-20	-2,47*	0,030
		21 ve üzeri	-4,06*	0,017
	6-10 Yıl	11-15	-1,17	0,341
16-20		-2,35*	0,027	

		21 ve üzeri	-3,93*	0,018
	11-15 Yıl	16-20	-1,18	0,661
		21 ve üzeri	-2,76	0,228
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-1,58	0,798
Öğrenci tutumları	0-5 Yıl	6-10	2,53E-03	1,000
		11-15	-0,89	0,891
		16-20	-2,53	0,209
		21 ve üzeri	-5,11*	0,043
	6-10 Yıl	11-15	-0,90	0,849
		16-20	-2,53	0,155
		21 ve üzeri	-5,11*	0,035
	11-15 Yıl	16-20	-1,63	0,668
		21 ve üzeri	-4,22	0,154
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-2,58	0,689
Mesleki ideal ve meslek sevgisi	0-5 Yıl	6-10	-1,00	0,623
		11-15	-1,76	0,200
		16-20	-3,28*	0,010
		21 ve üzeri	-2,86	0,348
	6-10 Yıl	11-15	-0,77	0,844
		16-20	-2,28	0,110
		21 ve üzeri	-1,86	0,734
	11-15 Yıl	16-20	-1,51	0,584
		21 ve üzeri	-1,10	0,957
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	0,42	0,999
Mesleki gelişim ve yükselme	0-5 Yıl	6-10	-0,93	0,727
		11-15	-2,04	0,127
		16-20	-3,27*	0,017
		21 ve üzeri	-4,77*	0,029
	6-10 Yıl	11-15	-1,11	0,618
		16-20	-2,34	0,127
		21 ve üzeri	-3,84	0,112
	11-15 Yıl	16-20	-1,23	0,792
		21 ve üzeri	-2,73	0,466
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-1,50	0,915
Fiziksel ve çevresel koşullar	0-5 Yıl	6-10	-1,91	0,573
		11-15	-2,81	0,322
		16-20	-3,23	0,388
		21 ve üzeri	-6,06	0,195
	6-10 Yıl	11-15	-0,91	0,963
		16-20	-1,33	0,938
		21 ve üzeri	-4,16	0,552
	11-15 Yıl	16-20	-0,42	0,999
		21 ve üzeri	-3,25	0,784
	16-20 Yıl	21 ve üzeri	-2,83	0,884

Çizelge 4. Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen faktörlerin kurum türü değişkenine göre karşılaştırılması.

	Kurum türü	N	\bar{X}	S	t	p
Ödül	Devlet	92	3,36	1,43	4,431	0,0
	Özel	18	2,00	1,14		
Ücret	Devlet	92	3,45	1,34	2,012	0,056
	Özel	18	2,72	1,41		
Özlük hakları	Devlet	92	2,41	1,13	2,257	0,030
	Özel	18	1,94	0,73		
Veli tutumları	Devlet	92	5,42	2,35	2,981	0,006
	Özel	18	3,94	1,83		
Öğrenci tutumları	Devlet	92	6,89	3,30	4,905	0,0
	Özel	18	4,72	1,18		
Fiziksel ve çevresel koşullar	Devlet	92	15,14	4,40	11,450	0,0
	Özel	18	8,83	1,29		
İşin niteliği	Devlet	92	23,38	6,10	3,919	0,0
	Özel	18	19,06	3,83		
Mesleki saygınlık	Devlet	92	2,70	1,18	3,563	0,001
	Özel	18	1,94	0,73		
Mesleki tecrübe	Devlet	92	2,03	0,94	3,030	0,005
	Özel	18	1,50	0,62		
Denetim ve denetleyici tutumları	Devlet	92	7,26	2,22	2,598	0,017
	Özel	18	5,33	2,99		
Yönetici tutumları	Devlet	92	11,53	4,56	5,638	0,0
	Özel	18	6,72	3,03		
Okul içi iletişim	Devlet	92	13,48	4,13	5,287	0,0
	Özel	18	9,72	2,40		
Mesleki ideal	Devlet	92	8,29	2,81	2,352	0,023
	Özel	18	7,22	1,48		
Mesleki gelişim	Devlet	92	9,17	2,93	4,678	0,0
	Özel	18	6,94	1,55		

Diğer faktörlerde; devlet okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyon düzeyinin özel okulda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerine göre daha yüksek çıkmasının nedeni; özel okulda çalışan görsel sanatlar öğretmenlerinin daha genç, idealist ve buna bağlı olarak daha doyumsuz olmalarından; devlette çalışan öğretmenlerinse iş güvencesinin vermiş olduğu rahatlıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bulgular

Görsel Sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkileyen faktörlerin başında mesleki ideal ve meslek sevgisi gelmektedir. İdeallerini dinamik tutan ve mesleğini seven bir görsel sanatlar öğretmeni daima aktiftir, güncel sanat olaylarını takip eder, sanata duyarlı bireyler yetiştirme bilincine sahiptir, işi onun için anlamlı ve değerlidir. Dolayısı ile böyle bir görsel sanatlar öğretmenin motivasyonu sürekli yüksektir. Bu çalışmada meslek sevgisi ve idealini kapsayan ifadeler verilen cevaplardan da mesleğini seven ve ideallerini yüksek tutup sürekli yenileyen öğretmenlerin motivasyonlarının olumlu yönde etkilendiği görülmüştür.

Görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkileyen bir diğer faktör öğrenci tutumları ve disiplindir. Disiplin problemini çözmek, beraberinde iyi bir motivasyonu da getirecektir. Sanat eğitimcisi derse ilgi çekici bir yöntemle başlayıp öğrencinin derse karşı tutumunu olumlu yönde ayakta tutarsa dersin kontrolünü de daha kolay sağlayabilecektir. Sanat eğitiminde özellikle uygulama çalışmalarında öğretmenler kontrolün sürekliliğini sağlayabilmek için sınıfta dolaşarak, yardım isteyen öğrencilerle iletişim içerisinde olmalıdır. Öğretmenin sürekli

yanında olduğunu hisseden bir öğrencinin hem çalışmaya yöneldiği, hem disiplin problemi yaratmadığı görülmektedir (Gezer, 2006). Yapılan anket çalışmasında; görsel sanatlar öğretmenin öğrencilerle iletişim kurma düzeyinin, öğrencilerin sanat eğitimine verdiği önemin ve ders sonunda öğrenciden alınan ürünün görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkilediği görülmüştür.

Fiziksel ve çevresel koşullar görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkileyen bir diğer faktördür. Öğretimin gerçekleşmesinde fiziki ortamın, çalışma yerinin, ders araç-gereçlerinin, çevre düzeninin dersin amacına ulaşmasında doğrudan etkili olduğu açıktır. Görsel sanatlar dersi programı incelendiğinde dersin atölye ortamında uygulanması gerektiği görülür. Fakat okulların çoğunluğunda sanat atölyesi bulunmamakta, bulunan atölyelerde ise materyal konusunda sıkıntı yaşanmaktadır. Buna bağlı olarak dersler genelde sınıf ortamında yapılmaktadır. Atölyesi olan bir okulda görev yapan bir görsel sanatlar öğretmeni ile atölyesi olmayan bir okulda görev yapan görsel sanatlar öğretmenin motivasyon düzeyi ve dersten ne ölçüde zevk aldığı aşikardır. Sınıf ortamında yapılan sanat eğitimi derslerinde öğrenci sayısının kalabalık olmasından dolayı yaşanan kargaşanın varlığı ve ortaya çıkan gürültü görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu hızla düşürmektedir. Ayrıca görsel sanatlar dersine ayrılan haftalık ders saat süresinin yetersiz olması sanat eğitimcisinin motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Kırıçoğlu (2002)'nin yanı sıra bu alanda çalışan pek çok araştırmacının da belirttiği gibi; okullarda görsel sanatlar eğitimine ayrılan süre yeterli değildir. Bir ders saati içinde yerleşme ve toplanma çıkarılırsa, geriye çok az bir çalışma süresi kalmaktadır. Günümüz sanat eğitimi programlarının farklı alanların, sanat kavramlarının birbiriyle ilişkili olarak öğretildiği kapsamlı bir amacı vardır. Bunun yanı sıra her öğrencinin bireysel ve kültürel eğitiminin zorunluluğu da bir gerçek olarak ele alındığında, okullarda her öğrencinin bu eğitimden yeterli süreler içinde pay almasına da olanak sağlanmalıdır.

Denetim ve denetleyici tutumları görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkileyen faktörlerden bir diğeridir. Denetleyicilerin çoğunun farklı alandan olması, öğretmenlere yol gösterici olunmasına engel olabilmektedir. Bu bağlamda Resim-İş derslerinde denetleyicilerin yetersiz olduğu söylenebilir (Ayaydın, 2002). Denetim esnasında görsel sanat öğretmenleri sordukları sorulara, eğitim alanında yaşadıkları zorluklara net cevaplar alamadıkları ve bilinçli bir şekilde yönlendirilemedikleri için motivasyon düşüklüğü yaşamaktadırlar.

Ailelerin sanat eğitimine olan tutumları görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkilemekte olan bir diğer unsurdur. Genellikle toplumda "sanat" boş zamanları değerlendirme, bir fantezi ve süsleme işlemi olarak algılanmaktadır. Öğrenci velilerinin sanat eğitimine ilişkin bu olumsuz ön yargı ve tutumları da öğretmen motivasyonunu etkilemektedir (Artut, 2001).

Ödül, ücret, özlük hakları, işin niteliği, görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Teşekkür belgeleri, maaşla ödüllendirme, onurlandırıcı yönde yapılan sözel ifadeler görsel sanatlar öğretmenin motivasyonunu artırdığı gibi yapılan hizmete karşılık düşük maaşla ücretlendirilmeleri de olumsuz yönde etkilemektedir. Özlük hakları konusunda da öğretmenler Devlet okullarında kendilerini daha güvence altında hissettikleri için, buralardaki öğretmenlerin motivasyonları bu konuda olumlu yönde etkilenmektedir. İşin niteliği faktörü incelendiğinde ise, okulda çalışma saatlerin düzenli olması meslek ve branşın farklı deneyimler edinilmesine fırsat vermesi sanat eğitimini kendine özgü yöntem ve tekniklerle aktarma olanağının olması, işinin sorumluluk almaya fırsat vermesi, işini yaparken kendi kararlarını verme özgürlüğünün olması, görsel sanatlar öğretmenlerin motivasyonunu hem olumlu hem olumsuz yönde etkilemektedir.

Okul içi iletişim ve uyumun da görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkilediği görülmektedir. Zamanın büyük bir çoğunluğunu okulda geçiren öğretmen için okul içi uyum önem taşımaktadır. Görsel sanatlar öğretmenin, gerek zümre öğretmen arkadaşları gerekse diğer branş arkadaşlarıyla olan iletişimi ve uyumu motivasyonunu oldukça etkilemektedir. Çalışma arkadaşlarıyla aralarındaki işbirliği takdir ve beğeni bildiren sözlerin motivasyonunu etkilediği, araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin sözlerinden anlaşılmaktadır. Bir diğer faktör ise yönetici tutumlarıdır. Görsel sanatlar öğretmenleri; sanata duyarlı, sanat eğitiminin gerekliliğine inanan, sanat öğretmenin varlığına saygı duyan yöneticilerin kendi motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler. Mesleki gelişim ve yükselme görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen bir diğer faktördür. Öğretmenlerin mesleki gelişimi ve bu alanda yükseliş göstermeleri şüphesiz ki onların motivasyonunu olumlu bir şekilde etkileyecektir. Kitapları ve süreli yayınları takip etme, sanatsal faaliyetlere katılma ve bu faaliyetleri takip etme, branşının yaratıcılığını kullanmasına elverişli olması gibi etkenler bu gelişimin ve yükselişin başlıca elemanlarıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu etkileyen parametrelerin “Kıdem” değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda; “İşin Niteliği”, “Ödül”, “Özlük Hakları”, “Mesleki İdeal ve Meslek Sevgisi”, “Mesleki Gelişim ve Yükselme” faktörleri açısından anlamlı farklılık olduğu tesbit edilmiştir.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkileyen faktörlerin “Kurum Turu” değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda; “Ödül”, “Özlük Hakları”; “Veli Tutumları”, “Öğrenci Tutumları”, “Fiziksel ve Çevresel Koşullar”; “İşin Niteliği”, “Mesleki Saygınlık”, “Mesleki Tecrübe”, “Denetim ve Denetleyici Tutumları”; “Yönetici Tutumları”, “Okul İçi İletişim”, “Mesleki İdeal”, “Mesleki Gelişim” faktörleri açısından anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. Devlet okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyon düzeyi, özel okulda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerine göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Farklı alanda, öğretmen motivasyonu konusunda yapılan araştırmalarda bulunan sonuçlar incelenirse yukarıda özetlenen ve görsel sanatlar öğretmenleri için elde edilen araştırma sonuçlarıyla benzerlikler dikkati çekecek ölçüdedir. Koçak’ın (2002) yaptığı araştırma sonucunda da; mesleki gelişim, takdir edilme, öğrenci tutumları ve yönetici tutumlarının öğretmenlerin motivasyonunu artırdığı görülmüştür. Özgen (2004) ve Atmaca’nın (2004) araştırmalarında da; olumsuz fiziksel şartlar, denetleyicilerin farklı tutumları, velilerin negatif davranışları, araç-gereç yetersizliği öğretmenlerin motivasyonunu azaltıcı faktörler olarak belirlenmiştir. Baykul vd.’nin (2002) araştırması da yönetici tutumlarının öğretmen motivasyonunda etkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonu konusunda ilgili olarak önerilebilecek unsurlar aşağıda verilmiştir;

1. Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarının artırılması için motivasyonu olumsuz yönde etkileyen maaş, hastalık, ölüm gibi durumlardaki sosyal hakların iyileştirilmesi yoluna gidilmelidir.
2. Okulun fiziki yapısının örneğin görsel sanatlar öğretmenin vaktini en fazla geçirdiği yer olan sanat odaları ve sanat odalarındaki materyallerin durumları iyileştirilmeli ve okul yöneticileri bu konuda daha duyarlı olmalıdır.
3. Görsel sanatlar öğretmenlerinin kendilerini geliştirebilmeleri, yeni şeyler öğrenme isteğinin artırılması için hizmet içi eğitim seminerleri daha etkili hale getirilmelidir. Bunun yanında konferans, seminer, panel, yarışma gibi sosyal etkinlikler düzenli ve etkili bir şekilde yapılmalıdır.
4. Ankette yer alan açık uçlu soruya verilen cevaplar göstermektedir ki, öğretmenler daha çok insani ilişkilerde motivasyon düzeylerini yüksek tutmaktadırlar. Buna dayanarak, ileride bu konuyla ilgilenecek araştırmacıların, motivasyonu etkileyen iletişim ve insani ilişkiler üzerinde çalışmalarını önerilebilir.
5. Görsel sanatlar öğretmenlerinin görevlerini yerine getirmelerinde daha fazla yetki ve özgürlük tanınmalıdır. Anket sonucuna göre görsel sanatlar öğretmenlerinin % 71’i bu durumun motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler.
6. Okul, öğrenci, veli arasındaki diyalog sağlam kurulmalı, sanatın, sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği çeşitli toplantılarla dile getirilmelidir.
7. Sanat öğretmenlerinin birbirlerinden haberdar olmaları, derslerde kullandıkları farklı yöntem ve teknikleri paylaşabilmeleri katıldıkları kültürel etkinlikleri birbirlerine aktarabilmeleri için web siteleri düzenlemeli ve bu sitelerin sayısı artırılmalıdır.
8. Yapılan araştırmada görsel sanatlar öğretmenleri ile yapılan görüşmeden anlaşılmaktadır ki; takdir edilmek onları motive etmektedir. Okul yöneticileri yapılan olumlu çalışmalarını geciktirmeden takdir etmelidir.
9. Görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonunu en yüksek düzeye çıkaran etmenlerden biri de yapılacak işlere birlikte karar verilmesidir. Okul yöneticileri okulda sıcak bir atmosfer oluşturmada daha özverili davranmalı, okulla ilgili yapılacak etkinliklerde öğretmenin de fikrini almalı ve sorumluluk vermelidir.

KAYNAKLAR

- Artut, K. (2001). **Sanat Eğitimi**, Ankara: Anı Yayıncılık.
Ataman, G. (2001). **İşletme Yönetimi ve Temel Kavramlar, Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Atmaca, F. (2004). Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyon Durumlarının İncelenmesi (Ağrı İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayaydın, A. (2005). “İlköğretimde Görsel Sanatlar Eğitiminin (Resim-İş) Sorunları ve Çözüm Önerileri” **Çağdaş Eğitim**, Ocak 2005, Sayı: 316.
- Baykul Y. ve diğerleri (2002). MEB, Başkent Ün. Temel Eğitim Projesi İlköğretim Okullarının Kurumsal Değerlendirilmesi Araştırılması, Ankara: MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Bursalıoğlu, Z. (2000). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, Ankara: Pegem Yayınları.
- Czubaj, C.A. (1996) “*Maintaining Teacher Motivation*” , **Education**, V116.
- Frieseron, D., Prokop, C.M., Sorros, J.C. (1998). “*Why Teachers Burn Out*”, **Educational Research Quarterly**, V12, N3, pp9-19.
- Gezer, Ö. (2006). İlköğretim İkinci Kademedeki Sanat Eğitiminde Sınıf Yönetimine İlişkin Bir Durum Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırıçoğlu, O. (2002). **Sanatta Eğitim**, Ankara: Pegem Yayınları
- Koçak, Y. (2002). İlköğretim Okullarında Öğretmen Motivasyonu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniv., Eğt. Bil. Enstitüsü.
- Özgen, B. (2004). Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyon Durumlarının İncelenmesi (Trakya Yöresi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkal, N.Ş. ve Gökdağ, M. (1999). “*İlkokul Öğretmenlerinin Stres Kaynaklarına İlişkin Alguları ve Güdü Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*”. **4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1076
- Sabuncuoğlu, Z., Tüz, M. (1998). **Örgütsel Psikoloji**, Bursa: Alfa.
- Sağlam, A.Ç. (2003). “*İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sınıf Öğretmenlerini İşe Güdüleme Davranışları*”. **Eğitim Araştırmaları**, Yıl. 4, N12, pp139-148.
- Sang, H.K. (1998). **Başkalarını Motive Etmenin 1001 Yolu**, Çev: Hüseyin Aydın, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taş, S. (2005). Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonunu Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Taylor, P.G. (2007) “*Motives and Motivation*”, **Art Education**, V60, N1; pp4-5.
- Ünal, S. (2003) “*İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okullarında Motivasyonu Sağlama Etkinlikleri*” <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/makale /say%C4%B17/15-.pdf> (erişim yılı: 2008)
- Whiddett, S. Hollyforde, S. (2002). “*Nurture Motivation*”, **People Management**, V8, Item: 7065385.
- Yüksel, V.A. (2001). Kocaeli Özel ve Kamu Ortaöğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Motivasyon Faktörleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.